

Plan wynikowy do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy” kl. 2

Plan wynikowy uwzględnia zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania Podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
Rozdział I. Europa i Nowy Świat			
Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wielkich odkryć geograficznych Wyprawy Portugalczyków Odkrycia Hiszpanów Podróż dookoła świata Znaczenie wielkich odkryć geograficznych Cywilizacje prekolumbijskie i ich osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>karawela</i> lokalizuje w czasie i przestrzeni: wyprawy odkrywcze Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522) identyfikuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana przedstawia osiągnięcia Bartolomeu Diasa, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana wymienia ludy prekolumbijskie zamieszkujące Amerykę Środkową i Andy wymienia przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych wskazuje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana przedstawia przebieg pierwszej wyprawy 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>karaka</i>, <i>kwadrant</i>, <i>astrolabium</i>, <i>laska św. Jakuba</i>, <i>busola</i>, <i>cywilizacja prekolumbijska</i> lokalizuje w czasie i przestrzeni: wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488), cywilizacje prekolumbijskie, założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415), postanowienia traktatu w Tordesillas (1494), pokonanie przesmyku łączącego Amerykę Północną z Południową przez Hiszpanów (1513) identyfikuje postacie: Bartolomeu Diasa, Juana Sebastiána Elcaño, Ameriga Vespuciego wyjaśnia wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na organizację wypraw odkrywczych wyjaśnia, dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów były szczególnie ważne podczas wypraw oceanicznych wyjaśnia, na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem wymienia osiągnięcia cywilizacji Majów, Azteków i Inków przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata porównuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów

		<p>Krzysztofa Kolumba – opisuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie wyprawy Ameriga Vespucciego dla wiedzy geograficznej Europejczyków – charakteryzuje przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy – ocenia skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków</p>
<p>Podboje kolonialne i ich skutki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki konkwisty w Ameryce • Podbój państwa Azteków • Podbój imperium Inków • Imperium portugalskie • Handel kolonialny • Niewolnictwo w Nowym Świecie • Gospodarka europejska po odkryciach geograficznych • Skutki ekspansji kolonialnej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>konkwista</i>, <i>konkwistador</i>, <i>wczesny kapitalizm</i>, <i>dualizm gospodarczy</i>, <i>gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i>, <i>pańszczyzna</i>, <i>metropolia</i>, <i>faktoria</i>, <i>kompania handlowa</i>, <i>manufaktura</i>, <i>inflacja</i>, <i>płodozmian</i>, <i>folwark</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni podboje Hernána Cortésa (1519–1521) i Francisca Pizarra (1530–1533)</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii w Ameryce, podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu</p> <p>– przedstawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów konkwistadorów w Nowym Świecie</p> <p>– wymienia skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p> <p>– wymienia czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– omawia rozwój gospodarczy Europy Zachodniej w XVI w.</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w.</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>giełda towarowa</i>, <i>rolnictwo intensywne</i>, <i>rolnictwo ekstensywne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500), zakaz czynienia niewolników z Indian (1543)</p> <p>– identyfikuje postacie: Montezumy II, Atahualpy, Tupaca Amaru</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Pedra Cabrala</p> <p>– przedstawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych</p> <p>– omawia funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał model handlu w ramach tzw. złotego trójkąta</p> <p>– omawia zmiany w handlu europejskim wywołane ekspansją kolonialną</p> <p>– charakteryzuje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki</p> <p>– charakteryzuje czynniki, które zadecydowały o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy</p> <p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - ocenia postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki - ocenia skutki gospodarcze i społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.
Kultura i sztuka renesansu	<ul style="list-style-type: none"> • Początki odrodzenia • Literatura odrodzenia • Sztuka renesansu • Architektura czasów odrodzenia • Nauka w okresie odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>odrodzenie (renesans), humanizm, teoria heliocentryczna, mecenat, rewolucja naukowa</i> - lokalizuje w czasie renesans w Europie (druga połowa XV-XVI w.), wynalezienie druku (ok. 1450) - identyfikuje postacie: Mikołaja Kopernika, Michała Anioła Buonarottiego, Leonarda da Vinci, Williama Szekspira, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga - przedstawia osiągnięcia: Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga - wyjaśnia, jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki - charakteryzuje główne cechy humanizmu renesansowego - wymienia cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu - identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu - przedstawia cechy charakterystyczne literatury odrodzenia - wyjaśnia, na czym polegał przełom naukowy doby renesansu - wyjaśnia, czym charakteryzował się człowiek 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>makiawelizm, manieryzm, inkunabuł</i> - lokalizuje w czasie pierwsze wydanie <i>O obrotach sfer niebieskich</i> Mikołaja Kopernika (1543) - identyfikuje postacie: Francesca Petrarki, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia, Donata Bramantego, Albrechta Dürera, Jeana Bodina, Thomasa More'a, Niccola Machiavellego, Sandra Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiago, François Rabelais'go, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreasa Vessaliusa, Donatella, Jana van Eycka, Rogera van der Weydena, Hironimusa Boscha, Hansa Memlinga, Hansa Holbeina Młodszeo, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissoli - przedstawia osiągnięcia: Jeana Bodina, Thomasa More'a, Niccola Machiavellego - przedstawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia - wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu - wyjaśnia, w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku - opisuje najważniejsze dokonania i odkrycia naukowe okresu renesansu - porównuje architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie - porównuje rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich - ocenia dorobek sztuki i literatury doby renesansu

		renesansu	
Reformacja w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji • Luter i początki reformacji • Luteranizm • Wojny religijne • Kalwinizm • Anglikanizm • Następstwa reformacji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>celibat, odpust, reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm, zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, Akt supremacji, kościół narodowy</i> - lokalizuje w czasie: wystąpienie Marcina Lutra (1517), wojnę chłopską w Niemczech (1524-1526), ogłoszenie Aktu supremacji (1534), zawarcie pokoju augsburskiego (1555) - identyfikuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII, Tomasza Müntzera - wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w. - przedstawia osiągnięcia: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII - przedstawia okoliczności i konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra - wyjaśnia, w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych - omawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu - omawia przebieg reformacji w Europie (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - wymienia przyczyny reformacji - omawia przyczyny i skutki wojen religijnych w Niemczech - wyjaśnia, jakie były skutki reformacji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, anabaptyzm, Związek Szmalkaldzki, purytanizm, tumult</i> - lokalizuje w czasie: ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy „protestanci” (1529) - identyfikuje postacie: Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingliego, Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta - wyjaśnia, co odróżniało religijność protestancką od katolickiej - przedstawia organizację Kościoła kalwińskiego - omawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego - przedstawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech - wyjaśnia, jakie skutki przyniosła radykalizacja nurtów reformacji - opisuje przebieg rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie - przedstawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa reformacji - porównuje zasady nowych wyznań: luteranckiego i kalwińskiego - ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji
Reforma katolicka	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma katolicka i kontrreformacja • Sobór trydencki • Inkwizycja i cenzura 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>reforma katolicka, kontrreformacja, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych, hugenoci, jezuici</i> - lokalizuje w czasie: założenie zakonu jezuitów 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>gezowie, panteizm</i> - lokalizuje w czasie: wojnę w Niderlandach (1566-1648), wprowadzenie kalendarza gregoriańskiego (1582), powstanie Republiki Zjednoczonych

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojny religijne • Jezuici • Zmiany w religijności po soborze trydenckim 	<p>(1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), obrady soboru trydenckiego (1545–1563), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych (1559), noc św. Bartłomieja (1572), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ignacego Loyoli, Małgorzaty Walezjuszki, Henryka Burbona – przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli – wymienia działania podjęte przez Kościół katolicki wobec reformacji – przedstawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania – przedstawia decyzje soboru trydenckiego – wyjaśnia, jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją 	<p>Niderlandów (1588)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego, Giordana Bruna, Andrzeja Boboli – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach – charakteryzuje działalność zakonu jezuitów – omawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji – omawia zmiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim – rozstrzyga, które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne – ocenia rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej – ocenia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji
--	---	---	--

Rozdział II. „Złoty wiek” Rzeczypospolitej

<p>Panowanie ostatnich Jagiellonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie synów Kazimierza Jagiellończyka • Walka o wpływy nad Bałtykiem • Początki odrodzenia na ziemiach polskich • Szkolnictwo i nauka • Literatura renesansu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>hołd pruski, teoria heliocentryczna, Dominium Maris Baltici, arras</i> – lokalizuje w czasie: zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), hołd pruski (1525), I wojnę północną (1563–1570) – identyfikuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta, Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Jana Olbrachta, Aleksandra I Jagiellończyka, Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta – wskazuje główne kierunki polityki zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Komisja Morska, arkada, attyka, literatura sowizdrzalska</i> – lokalizuje w czasie: pokój wieczysty z Turcją (1533), hołd Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: wyprawę na Mołdawię (1497), bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531) – identyfikuje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Gottharda Kettlera, Filipa Kallimacha, Franciszka Florentczyka, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Wojciecha Oczki, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego,
--	--	--	---

		<p>Zygmunta Starego</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia polityczne konsekwencje hołdu pruskiego - omawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta - przedstawia przyczyny i skutki wojny o Inflanty (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w. - wymienia osiągnięcia kultury renesansu w Polsce - charakteryzuje system szkolnictwa na ziemiach polskich - omawia rozwój literatury renesansowej w Polsce - wyjaśnia, jakim celom służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu 	<p>Bartosza Paprockiego, Biernata z Lublina</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni tereny, które Polska i Litwa utraciły w pierwszej połowie XVI wieku - charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta Starego - przedstawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją - wyjaśnia, w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na Węgrzech - przedstawia okoliczności sekularyzacji Inflant - wyjaśnia, skąd czerpali wzorce polscy zwolennicy idei renesansowych - omawia przyczyny i skutki wyprawy Jana Olbrachta na Mołdawię - przedstawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka - przedstawia osiągnięcia polskiej nauki w okresie renesansu - przedstawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce - wymienia charakterystyczne cechy architektury renesansowej w Polsce - wyjaśnia, dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego - ocenia stosunki Polski z sąsiadami na przełomie XV i XVI w. - ocenia, czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus - ocenia działalność polityczną Zygmunta Augusta - ocenia osiągnięcia renesansu polskiego - ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu
--	--	--	--

<p>Demokracja szlachecka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia szlachty • Początki parlamentaryzmu • Stan szlachecki • Ruch egzekucyjny 	<p>– stosuje pojęcia: <i>sejm walny, izba poselska, senat, sejm zwyczajny, sejm nadzwyczajny, sejmik, konstytucja, elekcyjność tronu, demokracja szlachecka, magnateria, szlachta średnia, przywilej sądowy, rokosz, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przywilej koszycki (1374), przywileje jedlnieńsko-krakowskie (1430 i 1433), przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), konstytucja <i>Nihil novi</i> (1505), pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała i na czym polegała uprzywilejowana pozycja szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia instytucje polskiego parlamentaryzmu</p> <p>– opisuje kompetencje sejmu walnego</p> <p>– omawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmu walnego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w polskim systemie politycznym odgrywały sejmiki</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja <i>Nihil novi</i></p> <p>– przedstawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>prawo ziemskie, egzekucja dóbr, nobilitacja, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, królewsczyzny, elekcja viventerege</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przywilej czerwiński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496), przywilej w Mielniku (1501), rokosz lwowski (1537)</p> <p>– identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego</p> <p>– przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w.</p> <p>– omawia najważniejsze przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów</p> <p>– przedstawia rodzaje sejmików szlacheckich</p> <p>– omawia rodzaje sejmów</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów</p> <p>– charakteryzuje rozwarstwienie stanu szlacheckiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie były okoliczności narodzin ruchu egzekucyjnego</p> <p>– wskazuje cele ruchu egzekucyjnego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych przyjętych w Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej</p>
<p>Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Luteranizm w Polsce • Wzrost popularności kalwinizmu • Bracia polscy • Tolerancja religijna • Czasy kontrreformacji • Unia brzeska 	<p>– stosuje pojęcia: <i>konfederacja warszawska, bracia polscy (arianie), unia brzeska, wolność religijna, ekumenizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ugodę sandomierską (1570), konfederację warszawską (1573), unię brzeską (1596)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fausta Socyna, Piotra</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dysydenci, unicy, dyzunicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozłam kalwinów i arian (1562–1565), sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), otwarcie Akademii Wileńskiej (1579)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Łaskiego Młodszego, Stanisława Hozjusza, Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka</p>

		<p>Skargi – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia wyznania reformowane i mniejszości wyznaniowe w Rzeczypospolitej w XVI w. – wymienia działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji – omawia przebieg kształtowania się tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano państwem bez stosów – charakteryzuje reakcję Kościoła katolickiego na postępy reformacji w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, z jakich powodów ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii osiedlała się w Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój luteranizmu i kalwinizmu w Polsce – przedstawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich – omawia konsekwencje unii brzeskiej – wyjaśnia, jaki stosunek mieli polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych – przedstawia, w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską – wyjaśnia, w jaki sposób ustrój Polski wpływał na rozwój reformacji – ocenia tolerancję wyznaniową w Polsce w odniesieniu do sytuacji w Europie
<p>Społeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo Rzeczypospolitej • Miasta i rzemiosło • Handel gdański • Folwarki i pańszczyzna 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>burmistrz, poddaństwo, folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, cech, ława, partacz</i> – charakteryzuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej – przedstawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej – omawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w. – wyjaśnia, jak ukształtowała się wyjątkowa pozycja gospodarcza Gdańska w Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) – przedstawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej – ocenia położenie chłopów w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>ludzie luźni, trzeci ordynek, monopol propinacyjny</i> – lokalizuje w czasie: statut warcki (1423), przywilej piotrkowski (1496), wprowadzenie minimalnego wymiaru pańszczyzny (1520) – wyjaśnia, kto i dlaczego pozostawał poza systemem stanowym w Rzeczypospolitej – omawia rozwój miast w Rzeczypospolitej szlacheckiej – wyjaśnia, dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy – omawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki – przedstawia sposób funkcjonowania folwarku

			<p>szlacheckiego</p> <ul style="list-style-type: none">- ocenia gospodarczą rolę Gdańska w XVI w.- ocenia polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim
--	--	--	--

<p>Rzeczpospolita Obojga Narodów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W czasach unii personalnej • Unia lubelska • Rzeczpospolita po unii lubelskiej • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Pierwsze bezkrólewie • Przebieg pierwszej elekcji • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Krótkie panowanie Henryka Walezego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>unia realna, wolna elekcja, Artykuły henrykowskie, pacta conventa, bojarzy, polonizacja, sejm konwokacyjny, elekcja viritim, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, detronizacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: unię lubelską (1569), pierwszą wolną elekcję (1573), koronację i ucieczkę Henryka Walezego (1574)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Augusta, Henryka Walezjusza, Anny Jagiellonki</p> <p>– wskazuje na mapie: terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia przebieg sejmiku lubelskiego w 1569 r.</p> <p>– wymienia postanowienia unii lubelskiej</p> <p>– przedstawia przebieg, okoliczności i skutki jednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– opisuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polonizacja szlachty litewskiej i jakie były tego skutki</p> <p>– opisuje przebieg pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– wymienia etapy wyboru króla podczas wolnej elekcji</p> <p>– wymienia postanowienia Artykułów henrykowskich</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały Artykuły henrykowskie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>interrex, konfederacja kapturowa, sejmik kapturowy, sąd kapturowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja „Czarnego” Radziwiłła, Jakuba Uchańskiego</p> <p>– przedstawia relacje polsko-litewskie w czasach unii personalnej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą</p> <p>– przedstawia stosunek litewskiej szlachty i magnaterii do unii realnej</p> <p>– omawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– omawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej w okresie pierwszego bezkrólewia</p> <p>– wymienia kandydatów do korony polskiej w 1573 r.</p> <p>– opisuje panowanie Henryka Walezego</p> <p>– ocenia skutki unii lubelskiej</p> <p>– ocenia geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów po śmierci Zygmunta Augusta</p> <p>– ocenia panowanie Henryka Walezego w państwie polsko-litewskim</p>
<p>Rozdział III. Europa w XVII w.</p>			

<p>Nowe potęgi europejskie w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiana układu sił nad Bałtykiem • Budowa imperium moskiewskiego • Kres ekspansji tureckiej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Liga Święta, Wielka Smuta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Lepanto (1571), bitwę pod Wiedniem (1683), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie: Iwana IV Groźnego, Jana Sobieskiego, Michała Romanowa, Gustawa II Adolfa, Sulejmana Wspaniałego</p> <p>– omawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie: bitwę pod Mohaczem (1526), zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657), przybycie purytanów do Ameryki (1620), zawarcie Ligi Świętej (1684)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika II Jagiellończyka, Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma, Kary Mustafy</p> <p>– omawia proces budowania w rejonie Bałtyku potęgi Szwecji i Prus w XVII w. (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów)</p> <p>– rozstrzyga, czy szwedzkie dążenia do uczynienia Bałtyku wewnętrznym morzem były bliskie realizacji w XVII w.</p> <p>– przedstawia przyczyny zakończenia tureckiej ekspansji w Europie</p>
<p>Absolutyzm we Francji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Burbonów • Francja kardynała Richelieu • Pierwszy minister Mazarin • Rządy Ludwika XIV • Colbert i merkantylizm • Francuska polityka zagraniczna 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Stany Generalne, absolutyzm, intendent, merkantylizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: reformy kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642), rządy osobiste Ludwika XIV (1661–1715)</p> <p>– identyfikuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV, Julesa Mazarina, Jeana-Baptiste’a Colberta</p> <p>– przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– charakteryzuje działalność kardynała Armanda de Richelieu</p> <p>– wymienia uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego</p> <p>– charakteryzuje rządy osobiste Ludwika XIV</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka merkantylizmu</p> <p>– wymienia działania, jakie podjął Jean-Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>fronda, szlachta urzędnicza, polityka reunionów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: frondę (1648–1653), zniesienie Edyktu nantejskiego (1685), wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni reuniony</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika XIII, Anny Austriaczki</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona wpłynęło na pozycję Francji w Europie</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej</p> <p>– charakteryzuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV</p> <p>– charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne sztuki za panowania Ludwika XIV</p>

			<p>– wyjaśnia, czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji</p> <p>– ocenia korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niosło skupienie władzy w rękach jednej osoby</p>
Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny • Wojna trzydziestoletnia • Pokój westfalski • Skutki wojny trzydziestoletniej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Unia Protestancka, Liga Katolicka, defenestracja praska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Unii Protestanckiej (1608), powstanie Ligi Katolickiej (1609), wojnę trzydziestoletnią (1618–1648), defenestrację praską (1618)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postać Gustawa II Adolfa</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– wymienia postanowienia pokoju westfalskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>edykt restytucyjny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie etapy wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Białą Górą (1620)</p> <p>– identyfikuje postacie: Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda II Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha</p> <p>– omawia sytuację w Rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej</p> <p>– ocenia skutki wojny trzydziestoletniej</p> <p>– ocenia znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów Europy i krajów takich jak Niemcy i Czechy</p>
Rewolucja angielska i monarchia parlamentarna	<ul style="list-style-type: none"> • Anglia na przełomie XVI i XVII w. • Rządy Stuartów • Wojna domowa w Anglii • Dyktatura Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	<p>– stosuje pojęcia: <i>monarchia parlamentarna, Armia Nowego Wzoru, Akt nawigacyjny, chwalebna rewolucja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę domową w Anglii (1642–1648), ścięcie Karola I (1649), ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie Aktu nawigacyjnego (1651), chwalebny rewolucję (1688), ogłoszenie Deklaracji praw (1689)</p> <p>– identyfikuje postacie: Olivera Cromwella, Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– wymienia przyczyny rewolucji angielskiej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell</p> <p>– przedstawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała chwalebna</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ogradzanie, gentry, torysi, wigowie, diggerzy, lewellerzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów (1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Naseby (1645), atak wojsk Cromwella na Irlandię (1649) i Szkocję (1650)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Anny Stuart</p> <p>– przedstawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w.</p> <p>– omawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji</p> <p>– przedstawia przebieg rewolucji angielskiej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– charakteryzuje rolę parlamentu w rewolucji</p>

		rewolucja – wymienia postanowienia Deklaracji praw – przedstawia skutki rewolucji angielskiej	angielskiej – charakteryzuje dyktaturę Olivera Cromwella – wyjaśnia, jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów – omawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów – ocenia znaczenie rewolucji angielskiej
Kultura Europy w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Barok • Barok w malarstwie i rzeźbie • Architektura doby baroku • Malarstwo barokowe • Sztuka w krajach protestanckich • Literatura, muzyka i teatr • Nauka w XVII wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>barok, empiryzm, racjonalizm</i> – lokalizuje w czasie barok w Europie (od końca XVI do początku XVIII w.) – identyfikuje postacie: Galileusza, Izaaka Newtona, Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijn, Moliere, Jana Sebastiana Bacha, Francisa Bacona, Kartezjusza, Jana Vermeera – wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików – przedstawia cechy charakterystyczne malarstwa i rzeźby z okresu baroku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>malarstwo iluzjonistyczne, rokoko</i> – identyfikuje postacie: Caravaggia, Diega Velázquez, Johannes Keplera, Jeana de la Fontaine'a, Antonia Vivaldiego, Artemisa Gentileschi, Fransa Hals, Jana Vermeera, Judith Leyster, Pedra Calderona de la Barca, Lope de Vega, Jerzego Fryderyka Haendla, Claudia Monteverdiego – wyjaśnia, dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw – wyjaśnia, dlaczego sztuka w XVII w. rozwijała się odmiennie w krajach katolickich i protestanckich – charakteryzuje osiągnięcia nauki w okresie baroku – omawia myśl filozoficzną epoki baroku – przedstawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku – ocenia wpływ kultury baroku na mentalność XVII-wiecznych Europejczyków
Rozdział IV. Od potęgi do klęsk Rzeczypospolitej			
Rzeczpospolita na przełomie XVI i XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Konflikt Batorego z Gdańskiem • Reformy wewnętrzne Stefana Batorego • Wojna z Moskwą • Król i kanclerz 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i> – lokalizuje w czasie: elekcję Anny Jagiellonki i Stefana Batorego (1575), wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582), rozejm w Jamie Zapolskim (1582), elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608) – identyfikuje postacie: Stefana Batorego, Anny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>banicja, regaliści, popularyści</i> – lokalizuje w czasie: konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577), powstanie Trybunału Koronnego (1578), bitwę pod Byczyną (1588), bitwę pod Guzowem (1607) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie

	<ul style="list-style-type: none"> • Trzecie bezkrólewie i podwójna elekcja • Początki panowania Zygmunta III Wazy • Rokosz Zebrzydowskiego • Długie panowanie Zygmunta III Wazy 	<p>Jagiellonki, Jana Zamojskiego, Zygmunta III Wazy, Mikołaja Zebrzydowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy - omawia przyczyny i skutki wojny Stefana Batorego z Rosją - charakteryzuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego - wyjaśnia, jaką rolę za panowania Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy odgrywał w państwie Jan Zamojski - wymienia cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazy - przedstawia konflikt Zygmunta III Wazy ze szlachtą (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) 	<p>Pskowa (1581)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Samuela Zborowskiego, Maksymiliana II, Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego - podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu - przedstawia przebieg drugiej wolnej elekcji - omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem - omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej z Moskwą za rządów Stefana Batorego - wymienia atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego - wyjaśnia, dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - ocenia panowanie Stefana Batorego
<p>Wojny na wschodzie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka Smuta • Czas dymitriad • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Wojna o Smoleńsk • Kozacy • Wybuch powstania Chmielnickiego • Od Zbaraża do Batoha • Moskwa w konflikcie kozackim 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>dymitriady, Kozacy, rejestr kozacki</i> - lokalizuje w czasie: I dymitriadę (1604–1606), wojnę z Moskwą (1609–1619), powstanie Chmielnickiego (1648–1658) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kłuszynem (1610), rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia, bitwy pod Żółtymi Wodami (1648), bitwę pod Korsuniem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejasławiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia - identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława Wazy, Jana Kazimierza Wazy, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>patriarchat, Wielka Smuta, lisowczycy</i> - lokalizuje w czasie: Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie (1610–1612), ugodę zborowską (1649), ugodę w Żwańcu (1653) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: oblężenie Zbaraża (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę pod Batohem (1652), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) - identyfikuje postacie: Borysa Godunowa, Maryny Mniszchówny, Wasyla Szujskiego, Iwana Wyhowskiego, Fiodora I - przedstawia przebieg i skutki dymitriad - wymienia cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Zygmunta III Wazy i

		<p>Bohdana Chmielnickiego, Dymitra Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jeremiego Wiśniowieckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny dymitriad - opisuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją w latach 1609–1619 - omawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk - przedstawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w pierwszej połowie XVII w. - charakteryzuje specyfikę ludności kozackiej zamieszkującej kresy Rzeczypospolitej - wymienia przyczyny powstań kozackich na Ukrainie, w tym powstania Chmielnickiego - wyjaśnia, jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejasławiu - wymienia postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje - przedstawia skutki powstania Chmielnickiego 	<p>Władysława IV</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg powstania Chmielnickiego - wymienia postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje - omawia przebiegi skutki wojny z Rosją o Ukrainę - wyjaśnia, jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji - omawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen z Rosją w XVII w. - ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku XVII w. - ocenia politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy - ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w XVII w. - ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków - ocenia wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-litewskiego
<p>Wojny ze Szwecją i kryzys Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna o Inflanty • Wojna o ujście Wisły • Przyczyny potopu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna wyzwolenicza ze Szwecją • Klęska Szwecji • Zniszczenia wojenne i kryzys gospodarczy • Zmiany ustrojowe i wyznaniowe • Plany reform Jana Kazimierza i rokosz Lubomirskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>husaria, oligarchia magnacka, liberum veto, wojna podjazdowa, ksenofobia</i> - lokalizuje w czasie: wojnę o ujście Wisły (1626–1629), bitwę pod Trzcianą (1629), pierwsze zastosowanie <i>liberum veto</i> (1652), potop szwedzki (1655–1660), pokój w Oliwie (1660), abdykację Jana Kazimierza (1668) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627), rozejm w Starym Targu (1629), rozejm w Sztumskiej Wsi (1635), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656) - identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza Wazy, Jana Karola Chodkiewicza, Gustawa II Adolfa, Karola X Gustaw, Stefana 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>regaliści, popularyści, śluby lwowskie, elekcja viventerege</i> - lokalizuje w czasie: unię polsko-szwedzką (1592–1599), bitwę pod Guzowem (1607), kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w Kiejdanach (1655), traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko-bydgoskie (1657), wypędzenie arian (1658), rokosz Lubomirskiego (1665), bitwę pod Mątwami (1666) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), - identyfikuje postacie: Stanisława Koniecpolskiego, Arenda Dickmanna, Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejowskiego, Augustyna Kordeckiego, Marii

		<p>Czarneckiego, Władysława Sicińskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia osiągnięcia Jana Kazimierza - wyjaśnia, jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria - wymienia przyczyny i skutki konfliktów polsko-szwedzkich w pierwszej połowie XVII w. - wymienia przyczyny potopu szwedzkiego - wyjaśnia, dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się momentem przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami - omawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami - przedstawia postanowienia pokoju w Oliwie - opisuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim - wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało <i>liberum veto</i> 	<p>Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego, Bogusława Radziwiłła, Jerzego II Rakoczego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty - opisuje przebieg wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły - przedstawia przebieg potopu szwedzkiego - przedstawia okoliczności zawarcia traktatu w Radnot i jego postanowienia - wymienia postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej - przedstawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Lubomirskiego - przedstawia sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w. - charakteryzuje przyczyny kryzysu wewnętrznego oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. - ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III Wazy i Jana Kazimierza - ocenia konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w.
<p>Wojny z imperium osmańskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wojen z Turcją • Wojna o Mołdawię • Michał Korybut Wiśniowiecki i utrata Podola • Elekcja Jana III Sobieskiego i walki z Turcją 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>przedmurze chrześcijaństwa</i>, <i>jasyr</i> - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621), pokój w Buczaczu (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), bitwę pod Wiedniem (1683), powstanie Ligi Świętej (1684), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia - identyfikuje postacie: Jana III Sobieskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>malkontenci</i> - lokalizuje w czasie: wyprawę lisowczyków pod Wiedeń (1619), pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624), traktat w Jaworowie (1675), rozejm w Żurawnie (1676), bitwę pod Ochmatowem (1644), bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), bitwę pod Parkanami (1683) - identyfikuje postacie: Piotra Doroszenki, Marii

	<ul style="list-style-type: none"> • Wyprawa wiedeńska • Koniec wojen z Turcją 	<p>Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego - wymienia przyczyny wojen polsko-tureckich - przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620-1624 - przedstawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich - wymienia postanowienia pokoju w Buczaczu - omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego - przedstawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa - przedstawia postanowienia pokoju w Karłowicach 	<p>Kazimierzy d'Arquien</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Chanat Krymski - wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna aktywność Tatarów i Kozaków - wyjaśnia, jak doszło do wojny z Turcją w latach 60. XVII w. i omawia jej przebieg - omawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego - wymienia postanowienia rozejmu w Żurawnie - wyjaśnia, jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją - charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w. - przedstawia, jak zmieniały się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego - wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej - przedstawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy - ocenia skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w pierwszej połowie XVII w. - ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy
<p>Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początek baroku w Rzeczypospolitej • Sztuka barokowa • Literatura polskiego baroku • Nauka i oświata • Sarmatyzm 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>złota wolność, sarmatyzm</i> - lokalizuje w czasie barok w Polsce (od końca XVI do połowy XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.) - identyfikuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska - przedstawia cechy charakterystyczne dla architektury, sztuki i literatury baroku w Polsce - określa wpływ Kościoła katolickiego na szkolnictwo w Rzeczypospolitej w dobie baroku - wymienia cechy charakterystyczne kultury sarmatyzmu - wyjaśnia, dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>kalwaria, orientalizacja, makaronizm</i> - lokalizuje w czasie: przybycie jezuitów do Polski (1564), przyjęcie uchwał soboru trydenckiego przez polski Kościół (1577) - identyfikuje postacie: Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza, Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego, Jana Brożka, Elżbiety Koopman, Stanisława Lubienieckiego - omawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej

			<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku w Polsce - omawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczpospolitej w XVII w. - ocenia wpływ sarmatyzmu na mentalność i życie codzienne szlachty polskiej
Rozdział V. Epoka oświecenia i rewolucji			
Przemiany gospodarcze i społeczne w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Eksplozja demograficzna • Rewolucja przemysłowa w Wielkiej Brytanii • Maszyna parowa • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe idee ekonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja, ogradzanie, płodozmian, rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy</i> - lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769) - identyfikuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha - przedstawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w. - wyjaśnia, dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej - przedstawia skutki rewolucji przemysłowej - wyjaśnia, jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji - omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>arystokracja pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm</i> - lokalizuje w czasie skonstruowanie mechanicznej przędzarki (1764), opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733) - identyfikuje postacie: François Quesnaya, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa - omawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w. - przedstawia skutki społeczne przemian gospodarczych w Wielkiej Brytanii w XVIII w. - omawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej - wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii - omawia nowe idee ekonomiczne, które pojawiły się w XVIII w. - ocenia skutki społeczne rewolucji przemysłowej w XVIII w.
Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza oświecenia • Główne idee oświeceniowe • Nauka i szkolnictwo • Literatura piękna i prasa 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>oświecenie, absolutyzm oświecony, trójpodział władzy, racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, klasycyzm</i> - identyfikuje postacie: Karola Monteskiusza, Benjamina Franklina, Johna Locke'a, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>deizm, ateizm, prawa naturalne, sentymentalizm</i> - identyfikuje postacie: Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza, Karola Linneusza, Daniela Defoe, Jacques'a i Josepha Montgolfier, Gabriela Fahrenheita, Jacques'a-Louisa

	<ul style="list-style-type: none"> • Literatura polityczna • Sztuka czasów oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie oświecenie w Europie - charakteryzuje główne idee oświeceniowe - wymienia formy upowszechniania kultury oświeceniowej - wyjaśnia, jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia - charakteryzuje poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia - wyjaśnia, jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony - wymienia cechy charakterystyczne sztuki czasów oświecenia 	<p>David, Marie Geoffrin, Jonathana Swifta</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia genezę oświecenia - wyjaśnia, jakie cele miała realizować literatura oświecenia - wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia - przedstawia założenia, jakie względem <i>Wielkiej encyklopedii francuskiej</i> mieli jej twórcy - przedstawia, jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele - przedstawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia - ocenia skutki zmian wprowadzonych w okresie oświecenia dla dalszego rozwoju nauki i kultury
<p>Powstanie Stanów Zjednoczonych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie • Konflikt z władzami brytyjskimi • Wojna o niepodległość • Konstytucja Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>państwo federacyjne, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, Karta Praw, republikanie, demokraci, cenzus majątkowy</i> - lokalizuje w czasie: „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775–1783), ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Yorktown (1781) - identyfikuje postacie: Jerzego Waszyngtona, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki - wymienia przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi - omawia przebieg walk o niezależność kolonii i niepodległość Stanów Zjednoczonych (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - przedstawia założenia Deklaracji niepodległości - przedstawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>ustawa stemplowa, gubernator</i> - lokalizuje w czasie: wprowadzenie ustawy stemplowej (1765), I Kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Lexington (1775), bitwę pod Saratogą (1777), pokój w Wersalu (1783) - identyfikuje postacie: Thomasa Jeffersona, Thomasa Paine’a - przedstawia, jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej - wyjaśnia, dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu kolonistów przeciwko władzom metropolii - wyjaśnia, jaką rolę w konflikcie między kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne - omawia założenia Karty Praw - wymienia kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych - wyjaśnia, na czym polegał system dwupartyjny w

		<p>konstytucji Stanów Zjednoczonych</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia instytucje charakterystyczne dla ustroju Stanów Zjednoczonych - omawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych 	<p>USA</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia, jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości - ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej
Rewolucja francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Francja za Ludwika XVI • Zwołanie Stanów Generalnych • Wybuch rewolucji • Zmiana ustroju Francji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna, Stany Generalne, burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy</i> - lokalizuje w czasie: ogłoszenie się przedstawicieli stanu trzeciego Zgromadzeniem Narodowym (VI 1789), szturm na Bastylię (14 VII 1789), uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela (VIII 1789) - identyfikuje postacie: Ludwika XVI, Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre'a, Georges'a Dantona - omawia strukturę francuskiego społeczeństwa stanowego - wymienia przyczyny wybuchu rewolucji francuskiej - przedstawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji - wymienia najważniejsze postanowienia Deklaracji praw człowieka i obywatela - wymienia pierwsze reformy konstytuancy 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie Konstytucyjne (konstytuanta), Gwardia Narodowa, wielka trwoga, Zgromadzenie Prawodawcze (legislatywa), sankiuloci</i> - lokalizuje w czasie: otwarcie Stanów Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/konstytuanty (VII 1789), marsz na Wersal (X 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791) - identyfikuje postacie: Emmanuela-Josepha Sieyès'a, Josepha Marie de La Fayette'a, Jeana-Paula Marata - charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Francji za panowania Ludwika XVI - wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Stany Generalne - wymienia cele polityczne i społeczne stanu trzeciego - wyjaśnia, w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe - przedstawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancie - przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r. - ocenia stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych
Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z Austrią i Prusami • Upadek monarchii • Skutki egzekucji króla • Dyktatura jakobinów • Przewrót 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, przewrót termidoriański, Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał rewolucyjny, dyrektoriat</i> - lokalizuje w czasie: proklamowanie republiki we 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>żyrondyści, górale, „bagno”, powstanie w Wandei</i> - lokalizuje w czasie: wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), egzekucja Ludwika XVI (I 1793), wybuch powstania w Wandei (1793), ogłoszenie konstytucji roku III (1795)

	<p>termidoriański i dyktatoriat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie rewolucji 	<p>Francji (IX 1792), dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793), przewrót termidoriański (VII 1794)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Maximiliena Robespierre’a, Georges’a Dantona – omawia okoliczności upadku monarchii we Francji – przedstawia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów – przedstawia rolę, jaką odgrywały Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny – wyjaśnia, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje – przedstawia skutki rewolucji francuskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji – przedstawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami – przedstawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI – omawia okoliczności, w jakich doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów – ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej
<p>Od konsulatu do cesarstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy dyktatoriatu • Koniec I koalicji antyfrancuskiej • Przejęcie władzy przez Napoleona • Reformy Napoleona • Napoleon cesarzem Francuzów • Wojna z III koalicją 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dyktatoriat, konsul, Kodeks Napoleona, „bitwa trzech cesarzy”</i> – lokalizuje w czasie: rządy dyktatoriatu (1794–1799), rządy konsulatu (1799–1804), wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację cesarską Napoleona (1804) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Austerlitz (1805), bitwę pod Trafalgarem (1805) – identyfikuje postacie: Napoleona Bonapartego, Franciszka II, Aleksandra I – przedstawia osiągnięcia Napoleona Bonapartego – charakteryzuje rządy dyktatoriatu i konsulatu – opisuje okoliczności objęcia władzy we Francji przez Napoleona (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) – wymienia reformy Napoleona Bonapartego – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>konkordat, plebiscyt, republiki siostrzane, Związek Reński</i> – lokalizuje w czasie: pokój w CampoFormio (1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire’a (1799), powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799), konkordat z papieżem (1801), zawiązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu (1805) – wskazuje na mapie państwa II i III koalicji antyfrancuskiej – przedstawia postanowienia pokoju z CampoFormio – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyktatoriatu – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu

		<p>Kodeksu Napoleona</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia postanowienia pokoju w Preszburgu - przedstawia okoliczności zakończenia wojny Francji z I koalicją antyfrancuską - omawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską - ocenia rolę i działalność Napoleona Bonapartego w okresie dyktatoratu i konsultatu - ocenia, jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania
<p>Szczyt potęgi i upadek Napoleona</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z IV koalicją napoleońską • Szczyt potęgi napoleońskiej • Przyczyny wojny z Rosją • Wyprawa na Moskwę • Upadek Napoleona • „Sto dni” Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>blokada kontynentalna</i>, <i>Wielka Armia</i>, <i>taktyka spalonej ziemi</i>, <i>„bitwa narodów”</i>, <i>„sto dni” Napoleona</i> - lokalizuje w czasie: ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806), abdykację Napoleona (1814), „sto dni” Napoleona (1815) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: pokój w Tylży (1807), wyprawę Napoleona na Moskwę (1812–1813), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) - identyfikuje postacie: Napoleona I, Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Ludwika XVIII - wyjaśnia, na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki - wymienia postanowienia pokoju w Tylży - wymienia przyczyny wojny Napoleona I z Rosją - wyjaśnia, z czego wynikała potęga Wielkiej Armii - wymienia konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r. - wyjaśnia, dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najwybitniejszych dowódców w historii - przedstawia konsekwencje bitwy pod Waterloo 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>„druga wojna polska”</i> - lokalizuje w czasie: powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806) i VII koalicji antyfrancuskiej (1815), pokój paryski (1814) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807), bitwę pod Wagram (1809), zajęcie Hiszpanii przez Napoleona (1808), bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) - identyfikuje postać Marii Ludwiki - wskazuje na mapie państwa IV koalicji antyfrancuskiej - przedstawia militarne osiągnięcia Napoleona I - przedstawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską - porównuje działania prowadzone przez wojska Napoleona podczas walk z III, IV i V koalicją z działaniami prowadzonymi podczas wojny w Hiszpanii - omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę - przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy moskiewskiej - wyjaśnia, jakie znaczenie dla wyniku wojen napoleońskich miała bitwa pod Lipskiem - wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo francuskie

			<p>poparło powrót Napoleona w 1815 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812–1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy – ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy
Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej			
Czasy saskie	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost potęgi sąsiadów Rzeczypospolitej • Początki panowania Augusta II Mocnego • Wielka wojna północna • Sejm Niemy i jego znaczenie • Podwójna elekcja 1733 roku • Panowanie Augusta III • Dążenia reformatorskie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>państwo policyjne, Sejm Niemy, Familia, Collegium Nobilium</i> – lokalizuje w czasie: wielką wojnę północną (1700–1721), powstanie Królestwa Prus (1701), obrady Sejmu Niemego (1717), zawarcie traktatu Loewenwolda (1732), założenie Collegium Nobilium (1740) – identyfikuje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego, Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Fryderyka Wilhelma I, Marii Teresy, Józefa II – przedstawia osiągnięcia Augusta II Mocnego – wyjaśnia, co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach – wymienia cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu – przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej w okresie wielkiej wojny północnej – przedstawia postanowienia Sejmu Niemego – omawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVIII w. – wyjaśnia, na czym polegał kryzys parlamentaryzmu polskiego za panowania 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>republikanci</i> – lokalizuje w czasie: elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację warszawską i sandomierską (1704), pokój w Altranstädt (1706), bitwę pod Połtawą (1709), konfederację tarnogrodzką (1715), pokój w Nystad (1721), podwójną elekcję (1733) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postacie: Fryderyka I Hohenzollerna, Franciszka Ludwika Contiego – przedstawia osiągnięcia: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II – porównuje reformy wdrażane w Rosji, Prusach i Austrii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objęli August II Mocny oraz August III – charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów – charakteryzuje panowanie Augusta III – przedstawia projekty reform społecznych i politycznych w pierwszej połowie XVIII w. – ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną – ocenia politykę władców Rosji, Prus i Austrii

		Augusta III	w okresie absolutyzmu oświeconego – ocenia polityczne konsekwencje Sejmu Niemego – ocenia międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów
Początki panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy układ sił • Ostatnia elekcja • Pierwsze reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego • Sprawa dysydentów • Konfederacja barska • I rozbiór Rzeczypospolitej • Sejm rozbiorowy 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Familia, sejm skonfederowany, dysydenci, prawa kardynalne, konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej, Rada Nieustająca</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), uchwalenie praw kardynalnych (1768), konfederację barską (1768–1772), sejm rozbiorowy (1773–1775), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773), powołanie Rady Nieustającej (1775)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Kazimierza Pułaskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wymienia reformy sejmu konwokacyjnego</p> <p>– charakteryzuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wymienia prawa kardynalne</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia postanowienia sejmu porozbiorowego z lat 1773–1775</p>	<p>– stosuje pojęcie: <i>konfederacja w Radomiu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: konfederacje w Toruniu, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768), rzeź w Humanii (1768)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego, Józefa Pułaskiego, Tadeusza Rejtana</p> <p>– omawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób problem dyzunitów wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia okoliczności przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– ocenia wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej za rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– ocenia skutki I rozbioru Rzeczypospolitej</p>
Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia na ziemiach polskich • Edukacja i nauka • Mecenat królewski 	<p>– stosuje pojęcia: <i>oświecenie stanisławowskie, obiady czwartkowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: oświecenie w Rzeczypospolitej (od połowy XVIII do początku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>sentymentalizm, Towarzystwo do Książek Elementarnych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie Biblioteki Załuskich (1747), rozpoczęcie wydawania „Monitora” (1765)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Literatura 	<p>XIX w.), utworzenie Collegium Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), założenie Teatru Narodowego (1765), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Stanisława Konarskiego, Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta, Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza – przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego – wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Polsce – charakteryzuje mecenat królewski w okresie oświecenia – przedstawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce – wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Jana Piotra Norblina, Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Franciszka Karpińskiego, Stanisława Trembeckiego, Izabeli Czartoryskiej – omawia początki oświecenia na ziemiach polskich – omawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia – wyjaśnia, jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce – przedstawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego – przedstawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce – ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce
Sejm Wielki	<ul style="list-style-type: none"> Rzeczpospolita po I rozbiórce Zmiana sytuacji w Europie Początek obrad sejmu Pierwsze reformy Uchwalenie Konstytucji 3 maja Postanowienia konstytucji Konfederacja targowicka Wojna w obronie konstytucji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), konfederacja targowicka, protektorat</i> – lokalizuje w czasie: obrady Sejmu Wielkiego (X 1788 – V 1792), ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo o miastach królewskich (IV 1791), uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792), wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792–1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie: Katarzyny II, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki, Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>ofiara wieczysta, rządy królewsko-ambadorskie, czarna procesja</i> – lokalizuje w czasie: likwidację Rady Nieustającej (1789), tzw. czarną procesję (1789), uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), przymierze z Prusami (1790), uchwalenie Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów (1791), przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792) – identyfikuje postacie: Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna w obronie konstytucji 	<p>Potockiego, Józefa Poniatowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki - charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy - wymienia i charakteryzuje reformy Sejmu Wielkiego - wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja - przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej - omawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej - przedstawia okoliczności, w jakich doszło do II rozbioru Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - opisuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej 	<p>Czartoryskiego, Jana Dekerta, Scipione Piattolego, Fryderyka Augusta</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegały rządy królewsko-ambadorskie - wyjaśnia, w jakich okolicznościach wewnętrznych i zewnętrznych doszło do zwołania Sejmu Wielkiego - wyjaśnia, w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni - przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja - przedstawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja - wyjaśnia, jaki stosunek do wprowadzanych reform miały państwa ościenne - przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja - wymienia postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r. - ocenia dorobek Sejmu Wielkiego - ocenia wpływ reform sejmowych z 1791 r. na ustrój Rzeczypospolitej - ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski - ocenia postawę uczestników konfederacji targowickiej - ocenia postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji
<p>Upadek Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po II rozbiore • Wybuch powstania • Insurekcja kościuszkowska • Upadek powstania • III rozbiór 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>insurekcja</i>, <i>Uniwersał połaniecki</i> - lokalizuje w czasie: powstanie kościuszkowskie (1794-1795), ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału połanieckiego (V 1794) - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Raławicami (4 IV 1794), bitwę pod 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie Rada Najwyższa Narodowa - lokalizuje w czasie: wymarsz oddziału A. Madalińskiego z Ostrołęki do Warszawy (III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795)

	<p>Rzeczypospolitej i jego skutki</p>	<p>Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Tadeusza Kościuszki, Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego - przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki - przedstawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego - omawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej - wymienia postanowienia Uniwersału połanieckiego - omawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego i okoliczności III rozbioru (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów) - przedstawia zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Antoniego Madalińskiego, Tomasza Wawrzeckiego, Bartosza Głowackiego, Aleksandra Suworowa - charakteryzuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiórze - przedstawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego - wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu kościuszkowskim odgrywała Rada Najwyższa Narodowa - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miał akt insurekcji Tadeusza Kościuszki - charakteryzuje przyczyny upadku Rzeczypospolitej - porównuje poszczególne rozbiory - ocenia, który z rozbiorów miał najbardziej dotkliwe skutki dla Polski - ocenia znaczenie powstania kościuszkowskiego dla polskiej myśli niepodległościowej - ocenia szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego - ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego
<p>Polacy w wojnach napoleońskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Legionów Polskich • Walki we Włoszech • Kryzys idei legionowej • Znaczenie Legionów Polskich 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie Legiony Polskie - lokalizuje w czasie: utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797), wysłanie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802) - identyfikuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego, Karola Kniaziewiczza - opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech - omawia organizację Legionów Polskich we Włoszech - przedstawia losy polskich legionistów podczas kampanii włoskiej i po jej zakończeniu 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie Legia Naddunajska - lokalizuje w czasie: utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), zawarcie pokój w Lunéville (1801), - omawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu kościuszkowskim i III rozbiórze Rzeczypospolitej - opisuje udział Legionów Polskich w kampaniach wojsk napoleońskich - wyjaśnia, jakie konsekwencje dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Lunéville - przedstawia konsekwencje udziału Legionów Polskich w walkach na Santo Domingo - ocenia wkład Polaków w budowanie

		– przedstawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech	potęgi imperium Napoleona – ocenia stosunek władz francuskich do walczących po ich stronie polskich żołnierzy
Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Ustrój Księstwa Warszawskiego • Trudności i sukcesy • Wojna z Austrią • Upadek Księstwa 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Księstwo Warszawskie, dekret grudniowy, druga wojna polska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807), powstanie Księstwa Warszawskiego i ogłoszenie jego konstytucji (1807), rozpoczęcie drugiej wojny polskiej (1812), powstanie Królestwa Polskiego (1815)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: Księstwo Warszawskie (1807–1812), bitwę pod Raszynem (1809), bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem (1813)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu Księstwa Warszawskiego odegrał Jan Henryk Dąbrowski</p> <p>– charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego</p> <p>– wymienia reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów)</p> <p>– omawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Komisja Rządząca, sumy bajońskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta I</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego</p> <p>– omawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego upadek Napoleona był końcem polskich marzeń o własnym państwie</p> <p>– ocenia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Tylży</p> <p>– ocenia politykę Napoleona wobec Polaków</p>
Rozdział VII. Powrót starego ładu			
Kongres wiedeński i jego następstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Kongres wiedeński – cele i zasady • Zmiany polityczne i terytorialne • Święte Przymierze 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze, zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi europejskiej, karbonariusze, Młode Włochy, dekabryści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: kongres wiedeński (X 1814 –</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>porządek wiedeński, reakcja, „koncert mocarstw”, risorgimento, ruch filhellenistyczny, rojaliści, monarchia lipcowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), wybuch powstania Greków</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Próby podważenia systemu wiedeńskiego • Wyzwolenie Grecji • Rewolucja lipcowa we Francji 	<p>VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815), powstanie dekabrystów (1825), powstanie niepodległej Grecji (1829), rewolucję lipcową we Francji (1830)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego, oraz kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - identyfikuje postacie: Aleksandra I Romanowa, Ludwika Filipa, Klemensa Metternicha, Giuseppe Mazziniego, Mikołaja I - przedstawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego - wskazuje państwa decydujące na kongresie wiedeńskim - wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim - wyjaśnia, jak powstał, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów) - określa, które państwa stanowiły trzon Świętego Przymierza - przedstawia okoliczności i cele powstania Świętego Przymierza - wymienia państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu - omawia przyczyny i przebieg rewolucji lipcowej we Francji 	<p>przeciwko Turcji (1821), bitwę pod Navarino (1827), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w Londynie (1830), powstanie belgijskie (1830)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni: zmiany polityczne wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego; kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza - identyfikuje postacie: Ottona Wittelsbacha, Karola X, Adolphe'a Thiersa, Leopolda I - charakteryzuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim - wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch - omawia zmiany na mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego - wyjaśnia, jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne ustanowione na kongresie wiedeńskim - wyjaśnia, jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskiego - przedstawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego - omawia przyczyny i skutki powstania dekabrystów - omawia przebieg walk o niepodległość Grecji - omawia walkę Belgów o niepodległość - wyjaśnia, z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej - ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim - ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim
--	--	--	---

<p>Rewolucja przemysłowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja przemysłowa w Europie • Rozwój komunikacji • Rewolucja przemysłowa w Stanach Zjednoczonych • Skutki rewolucji przemysłowej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja, proletariats, kapitaliści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825)</p> <p>– identyfikuje postacie George’a Stephensona, Samuela Morse’a</p> <p>– wymienia rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej</p> <p>– omawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– wymienia przyczyny skutki rewolucji przemysłowej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>luddyci, społeczeństwo industrialne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wystąpienia luddystów (1811–1813), pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834)</p> <p>– identyfikuje postacie: Isaaca Singera, Samuela Colta</p> <p>– wyjaśnia wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego proces industrializacji w Europie nie przebiegał równomiernie</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>– przedstawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób upowszechnienie kolei zmieniło życie mieszkańców Europy</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny</p> <p>– ocenia skutki rewolucji przemysłowej, wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty</p>
<p>Nowe idee polityczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny nowych nurtów politycznych • Liberalizm • Konserwatyzm • Początki ruchu robotniczego • Początki socjalizmu i komunizmu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm, burżuazja, socjalizm utopijny, związek zawodowy, dyktatura proletariatu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Smitha, Edmunda Burke’a, Karola Marksa, Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona</p> <p>– wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego konserwatyści byli</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>utyliitaryzm, czartyści, walka klas, falanster</i></p> <p>– identyfikuje postacie: François Chateaubrianda, Fryderyka Engelsa, Charles’a Fouriera, Roberta Owena</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836–1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Josepha de Maistre’a, Louisa de Bonalda, Adama Jerzego Czartoryskiego</p> <p>– wyjaśnia, które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów oraz socjalistów i komunistów</p>

		<p>przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na ukształtowanie się i rozwój ruchu robotniczego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - omawia cele, jakie stawiały przed sobą związki zawodowe 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy - omawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania - wyjaśnia, czym różniły się propozycje dotyczące sprawy robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów - przedstawia cele i skutki działalności czartystów - przedstawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucje i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w. - ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych - ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa
Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów • Od rewolucji lipcowej do cesarstwa we Francji • Rewolucja wiedeńska • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich • Wiosna Ludów w krajach włoskich • Skutki Wiosny Ludów • Udział Polaków we Wiośnie Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Wiosna Ludów</i>, <i>warsztaty narodowe</i>, <i>Parlament Frankfurcki</i> - lokalizuje w czasie: Wiosnę Ludów (1848-1849), rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848) - lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów - identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema, Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza - omawia przyczyny Wiosny Ludów - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie: bankiety - lokalizuje w czasie: zarazę ziemniaczaną w Europie (1845-1847), powstanie węgierskie (III 1848 - X 1849), objęcie tronu przez Franciszka Józefa I (XII 1848), powstanie robotnicze we Francji (VI 1848), wybranie Ludwika Napoleona Bonapartego prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849) - identyfikuje postacie: Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV, Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego - przedstawia, jak zmieniała się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów - wyjaśnia, na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej - wyjaśnia, dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów

		<p>Austrii i na Węgrzech</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia skutki Wiosny Ludów - wymienia kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany - rozróżnia, które z wystąpień Wiosny Ludów były rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniem narodowymi 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego powstanie węgierskie w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę - opisuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich - przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach - omawia udział Polaków w europejskiej Wiosnie Ludów - ocenia, które z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni żadnego wpływu - oceni trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów
Rozdział VIII. Polacy po kongresie wiedeńskim			
<p>Ład wiedeński na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy podział ziem polskich • Zabór pruski • Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim • Rzeczpospolita Krakowska • Galicja • Ziemie zabrane • Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie, Galicja, germanizacja, uwłaszczenie, ziemie zabrane</i> - lokalizuje w czasie uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim (1816-1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848) - lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim - identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Franciszka I, Wilhelma III - przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim - wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowała ograniczona autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim - przedstawia sposób zarządzania Galicją - wymienia instytucje polskiego życia 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>filomaci, filareci, reforma regulacyjna</i> - lokalizuje w czasie: utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817), nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825), równouprawnienie obywateli w zaborze pruskim (1848) - identyfikuje postacie: Antoniego Radziwiła, Edwarda Flotwella, Tomasza Zana, Wojciecha Bogusławskiego, Stanisława Kostki Potockiego, Samuela Bogumiła Lindego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego - przedstawia sytuację społeczną w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim - wyjaśnia, co było przyczyną konfliktu między

		<p>kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>szlachtą i chłopami w Galicji</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej – omawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych – omawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim – przedstawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815–1830 – porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim – porównuje sytuację poszczególnych grup społeczeństwa polskiego pod zaborem pruskim i austriackim – porównuje sytuację kultury i oświaty polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej połowie XIX w. – ocenia, czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej
<p>Królestwo Polskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrój Królestwa Polskiego • Sytuacja społeczna i gospodarcza • Działalność legalnej opozycji • Pierwsze spiski 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>opozycja legalna, opozycja nielegalna, kaliszanie, cenzura przewencyjna</i> – lokalizuje w czasie: nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu (1815), początek konfliktu cara z polską opozycją (1820), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Józefa Zajączka – wymienia instytucje, które według konstytucji z 1815 r. sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą – charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego ustanowiony w konstytucji z 1815 r. – wymienia cele, jakie stawiała sobie opozycja 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828) – identyfikuje postacie: Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego, Ignacego Prądzyńskiego, Stanisława Staszica – wyjaśnia, jaki status miały ziemie dawnej Rzeczypospolitej znajdujące się pod panowaniem carskiej dynastii Romanowów – wyjaśnia, dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie – omawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki – opisuje, jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w Królestwie

		<p>legalna i nielegalna w Królestwie Polskim</p> <p>– wymienia najważniejsze organizacje spiskowe działające w Królestwie Polskim</p>	<p>Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były spowodowane</p> <p>– ocenia, jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw</p>
Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> • Noc listopadowa • Co dalej z powstaniem? • Wojna z Rosją • Powstanie poza Królestwem Polskim • Międzynarodowa reakcja na powstanie • Następstwa powstania listopadowego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>noc listopadowa</i>, <i>noc paskiewiczowska</i>, <i>katorga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830), uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830), detronizację Mikołaja I (25 I 1831), rozpoczęcie wojny z Rosją (II 1831), wprowadzenie Statutu Organicznego (1832)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołką (26 V 1831),</p> <p>– identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Paskiewicza</p> <p>– omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego</p> <p>– wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego</p> <p>– opisuje wydarzenia nocy listopadowej</p> <p>– wskazuje główne etapy wojny z Rosją</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołką</p> <p>– przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy</p> <p>– wymienia represje, jakie spadły na Polaków w Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego</p> <p>– przedstawia przykłady polityki rusyfikacyjnej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), przekształcenie się Rady Administracyjnej w Rząd Tymczasowy (3 XII 1830), układ rosyjsko-austriacki (1833), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Stoczkim i Dobrem (II 1831), bitwy pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitwę pod Iganiami (IV 1831), obronę Warszawy (6–8 IX 1831)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maurycyego Mochnackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądyńskiego, Emilii Plater, Jana Krukowieckiego, Michała Radziwiłła, Józefa Dwernickiego, Józefa Sowińskiego, Konstantego Ordona</p> <p>– omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania</p> <p>– przedstawia rolę sejmu w powstaniu listopadowym</p> <p>– charakteryzuje działania Rządu Narodowego w czasie wojny polsko-rosyjskiej</p> <p>– przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego</p> <p>– omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego</p> <p>– omawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego</p> <p>– ocenia skutki klęski powstania listopadowego</p> <p>– ocenia postawę przywódców powstania</p> <p>– ocenia międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe</p>

		po powstaniu listopadowym	
Wielka Emigracja i konspiracja w kraju	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy po upadku powstania listopadowego • Emigracyjne stronnictwa polityczne • Działalność spiskowa w ziemiach polskich • Polski romantyzm • Romantyzm na emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>romantyzm</i>, <i>Wielka Emigracja</i>, <i>emisariusz</i> – lokalizuje w czasie: publikację <i>Ballad i romansów</i> Mickiewicza (1822), powstanie Hôtel Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831), powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835) – lokalizuje w przestrzeni kierunek emigracji polskiej w latach 1831–1832 – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina, Cypriana Norwida, Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, <i>Szymona Konarskiego</i> – omawia osiągnięcia polskiej literatury romantycznej – wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu – wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką – wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji – charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – wyjaśnia, w jaki sposób organizacje na emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>mesjanizm</i> – lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej (1832), powstanie Młodej Polski (1834), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie <i>Manifestu</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania Związku Chłopskiego (1840–1844), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1844) – identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Wiktora Heltmana, Karola Libelta, <i>Piotra Ściegiennego</i>, Karola Stolzmana, Stanisława Worcella, <i>Karola Levittoux</i>, <i>Edwarda Dembowskiego</i> – wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej – porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – wyjaśnia, jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej – opisuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listopadowym – wymienia organizacje spiskowe, wskazując obszary ich działania – wyjaśnia, w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami – ocenia rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej – ocenia znaczenie Wielkiej Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski

<p>Wiosna Ludów na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rabacja galicyjska • Powstanie krakowskie w 1846 roku • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji • Następstwa Wiosny Ludów 	<p>– stosuje pojęcie <i>rabacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie krakowskie (II 1846), likwidację Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846), początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską (II–III 1846)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba Szeli, Ludwika Mierosławskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej</p> <p>– omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim i Galicji (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– omawia skutki Wiosny Ludów w Galicji</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>serwituty</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił polskich w Wielkopolsce (V 1848), pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI 1848)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Miłosławiem (IV 1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Tyssowskiego, Edwarda Dembowski, Wacława Zaleskiego</p> <p>– omawia plany powstańcze przygotowywane przy współudziale emisariuszy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznańskim poniosły klęskę</p> <p>– omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim</p> <p>– wskazuje, które spośród zmiandokonanych w XIX w. mogły przyczynić się do ukształtowania świadomości narodowej wśród polskiego chłopstwa</p> <p>– ocenia wpływ Wiosny Ludów na kształtowanie się świadomości narodowej Polaków</p>
--	--	---	--